

„Te pedig menj el, és hirdesd az Isten országát!”

Szemponatok a Jézus-követő élethez

■ KORÁNYI LUCA

KUSTÁR György: *Követhető-e Jézus? A mimézis szerepe Jézus tanításának megértésében*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2023.

Kustár György könyve 2023-ban jelent meg *Követhető-e Jézus? A mimézis szerepe Jézus tanításának megértésében* címmel. A szerző könyvében a címben feltett kérdést járja körül, felhívva a figyelmet egy a bibliaértelmezésben – és igehirdetésben is – új támpontokat adó megközelítésre. A szóbeliség- és miméziskutatás eddigi eredményeinek ismertetése után konkrét példákon keresztül is bemutatja, ezek hogyan jelennek meg Jézus tanításában, és milyen új felfedezésekhez vezethet ezek szem előtt tartása a bibliaolvasás során. A kérdés természetesen nemcsak elméleti, hanem gyakorlati is, hiszen minden Krisztus-követő ember életében felmerül az *imitatio Christi* igénye. Így a könyv mindannyiunk számára aktuális és fontos kérdéseket is körbejár, új megközelítésbe helyezve azokat.

Követhető-e Jézus? – szembesülünk a rövid és frappáns kérdéssel, amikor kezünkbe vesszük Kustár György könyvét. Rendkívül találó címválasztással van dolgunk, hiszen ez olyan kérdés, amely mellett nem lehet csak úgy elmenni. Olyan témáról van szó, amelyben a kereszténység már a kezdetek óta keresi a válaszokat. A könyv 2023-ban jelent meg *A mimézis szerepe Jézus tanításának megértésében* alcímmel, mely egyben Kustár György doktori értekezésének témáját is jelöli. Az *imitatio Christi* az egyház által újra és újra megfogalmazott igény saját magunk felé, amelyhez most újabb támpontokat kaphatunk.

A bevezetésben (11–60. o.) megismerkedhetünk a szóbeliségkutatás történetével, fontosabb állomásaival. Ez abból a szempontból is hasznos, hogy – ahogyan a szerző is írja – egyfajta másodlagos szóbeliség korában élünk, amely nagymértékben hasonlít az elsődleges szóbeliség időszakához. Így egyrészt az előbbiben való eligazodáshoz szükségünk van az utóbbi és az evvel kapcsolatos kutatások ismeretére. Másrészt a bibliaértelmezés szempontjából is szükség van a kontextusok figyelembevételére ahhoz, hogy a feltételezett eredeti jelentést megfoghatóvá tudjuk tenni a ma embere számára. A mimézis pedagógiai és homiletikai távlatot is megnyit az olvasó előtt, JOUSSE „mímelő lény” meghatározásából (1969)¹ kiindulva Kustár György is megállapítja, hogy az ember egyik alapvető tanulási, fejlődési módja a mimézis, amely a tanulási folyamatban a befogadás és a feldolgozás során is fontos szerepet játszik. A szerző, bár elismeri az egzisztencialista teológiai megközelítés eredményeit és jelentőségét, felhívja a figyelmet arra, hogy ez a szemléletmód háttérbe szorítja a tettek jelentőségét. Jézus megismerésében pedig nagyon is fontosak a tettei is, ez a mimézis létformáló, nevelő jelentősége, hogy önmaga példává válása hív követésre.

A következő egység (61–102. o.) a *Mimézis és szóbeliség* címet viseli, fő témája a jézusi tanítás mögötti vagy inkább körüli élethelyzet, azaz a *Sitz im Leben* vizsgálata. Ennek a nehézsége, hogy csupán a narratívából tudunk következtetni arra, hogy pontosan milyen volt az adott szöveg szociális beágyazottsága. A formatörténeti kutatások esetében hangsúlyeltolódás figyelhető meg; inkább a szöveg belső világára koncentrálnak, mint az eredeti jézusi szituáció kikövetkeztetésére. A szerző itt azt emeli ki, hogy a szóbeliségkutatás bizo-

¹ JOUSSE, Marcel 1969. *L'Anthropologie du Geste*. Les Editions Resma, Paris.

nyos tekintetben meghaladja a formatörténeti megközelítést, mivel amíg az szövegek központú, a szemtanúság feladata a tettek és szavak továbbadása. Nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy elsősorban szóbeli hagyományozásról beszélünk, amely többféleképpen is végbemehetett. Erre Kustár György példaként hozza a *haflat samar* eseményét, amely a tábortűz melletti történetmesélést, a hagyományozás egy módját jelenti.

Ezt követően a *Narráció és erény* (103–162. o.) című fejezetben a személyközöttség szempontját is részletezi, amely a tanulás egy fontos eleme. Nem véletlenül küldi ki Jézus a tanítványokat az emberek közé, hogy szolgáljanak a nevében, arra hívva ezzel őket, hogy kövessék őt, melynek része ez a fajta *imitatio*, azaz a mimézis. Az antik szövegekben is megfigyelhető, hogy nemcsak irodalmi alkotásokról, hanem didaktikai eszközökről is beszélünk egyben. Ezt részletesebben Platon példáján szemlélteti, az ő meglátásait is behozza az *imitatio*-val kapcsolatban. A könyv ezek után a *chreia* műfajának bemutatására vállalkozik, felvetve a kérdést, hogy az evangéliumokban mennyire vannak jelen ezek a parabolával, példatörténettel való tanítások. Ehhez kapcsolódóan beszél a zsidóság kontextusában a mimézis oktatásban betöltött szerepéről. „Aki imitál, hasonló lesz ahhoz, akit imitál” (127. o.) – hivatkozik Matthew Potolskyra a szerző, kifejezve ezzel azt is, hogy bizony nem mindegy, hogy összeegyeztethető-e, amit mondunk, amiről tanítunk azzal, ahogyan élünk, amit a tetteinkből tanulnak. Valamint, ahogy Luther írja a *Nagy káté*-ban, mindennek az alapja, hogy kiben bízunk teljesen, hogy Istenen csüng-e a szívünk.²

Az utolsó egységben (163–204. o.) pedig elérkezünk ahhoz a témához, amely a címhez legszerzebben kapcsolódik: *Jézus és a mimézis*, konkrét példák vizsgálatával. Jézus tetteinek jelentősége van, erre a külvilág és ő maga is reflektál, s ez a mimézis kulcsa is. Azt, amit Jézus tanít az életén keresztül, továbbörökíti a tanítványoknak, akik majd szintén továbbadják ezt. Így fennáll egy folyamatos kontinuitás Jézus, a tanítványok, az egyház és köztünk. Ennek szempontjából praktikus okokból is szükség van a narratíva fennmaradására, hiszen írás és szó folyamatosan reflektál egymásra. A szerző ezt a hagyományozódást az exorcizmus gyakorlatának konkrét példáin keresztül vizsgálja. Ennek során kitűnik, hogy Jézus és a tanítványok gyakorlata közt fennáll a kontinuitás, ugyanakkor nem teljesen ugyanaz a kettő. Itt jön be a képbe az egyik kulcsmegállapítás, hogy ez a mimézis mint a követés új útja felé nyitja meg a lehetőséget. „Ahogyan a filozófia vagy a Tóra-követés, úgy a Jézus-követés is életforma” (191. o.) – írja a szerző a követés kapcsán, amelyben meg is mutatkozik ennek a radikalitása. Jézus nem vár mindenkitől teljes mértékű szakítást mindennel, amikor követésre hív, viszont saját élete és hozzáállása valóban követendő példává válik azok számára, akik utánaindulnak. Nem azt várja, hogy mi is „Jézussá legyünk”, hiszen ez egyedül számára lehetséges. A mi feladatunk, hogy megvalósítsuk a saját életünkben, amire tanított, amire hív minket.

A könyv elsődleges célja tehát egy új megközelítés bemutatása és hangsúlyozása az írásértelmezésben. Elismeri, hogy az evangéliumok nem kizárólag *chreia*-kat tartalmaznak, hanem más jellegű mondásokat, tanításokat is, ugyanakkor a mimézis felőli megközelítés rengeteg új ablakot ki tud nyitni számunkra is. Itt pedig visszaérkeztünk a címben feltett kérdéshez: lehet-e követni Jézust? A kérdés és az evangéliumbeli történetek gyakorlati olvasata, amelyre Kustár György is felhívja a figyelmet, nem utolsósorban fontos homiletikai szempont is. A narratívák élő történetekké tudnak válni Jézus és a mi életünk példáin keresztül is, ez pedig rengeteget segít a bibliai igék feldolgozásában és abban, hogy az ige üzenetét közelebb hozzassuk a jelen kor emberéhez. Így a könyv fontos támpontokat ad ahhoz, hogy hogyan tudunk bekapcsolódni a Krisztus-követők közösségébe az *imitatio Christi* útján.

² „Jól kérdezd ki és vizsgálj meg szívedet, és majd meglátod, hogy egyedül Istenen csüng-e vagy nem” – írja LUTHER a *Nagy káté*-ban (In: *A Magyarországi Evangélikus Egyház hitvallási iratai*. Szerk. Reuss András. 4. köt. Luther Kiadó, Budapest, 2019. 181. o.).